

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-12>

УДК 339.5

ЕКСПОРТ УКРАЇНИ У І ПІВРІЧЧІ 2021 РОКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ЗРОСТАННЯ

UKRAINE'S EXPORTS IN THE 1 HALF-YEAR OF 2021: PROBLEMS AND WAYS OF ITS GROWTH

Харчук Олена Георгіївна

кандидат економічних наук, доцент,
Державний університет інфраструктури та технологій
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5344-4121>

Чайковська Марія Андріївна

кандидат економічних наук, доцент,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4830-720X>

Kharchuk Olena

State University of Infrastructure and Technologies

Chaykovskaya Mariya National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Стаття присвячена актуальним питанням визначення подальшого розвитку зовнішньоекономічної діяльності України, а саме експорту товарів та послуг, аналізуючи їх стан за 2012–2020 рр. та I півріччя 2021 року. Розглянуто показники експорту України до ЄС за I півріччя 2021 року та окреслені причини результатів. Визначені країни-лідери споживання експорту України, а саме: Китай, Польща та Туреччина, де експорт зріс по відношенню до 2020 року. Наведені структура експорту товарів та послуг України за I півріччя 2021 року та структура експорту товарів та послуг до країн ЄС. Розглянуто перелік товарів за I півріччя 2021 року, що експортується з України по відношенню до того ж періоду 2020 року та фактори його збільшення. Наведені показники ТОП-15 найбільших країн-партнерів в експорті послуг з України та ТОП-15 найбільших країн-партнерів в експорті товарів з України. Визначені фактори, що можуть посприяти відновленню зовнішньої торгівлі України для подальшої співпраці її з зарубіжними партнерами.

Ключові слова: міжнародна торгівля, експортна діяльність України, Євросоюз, товари та послуги.

Стаття посвящена актуальним вопросам определения дальнейшего развития внешнеэкономической деятельности Украины, а именно экспорта товаров и услуг, анализируя их состояние за 2012–2020 гг. и I полугодие 2021 года. Рассмотрены показатели экспорта Украины в ЕС за I полугодие 2021 г. и очерчены причины результатов. Определены страны-лидеры потребления экспорта Украины, а именно: Китай, Польша и Турция, где экспорт вырос по отношению к 2020 году. Приведены структура экспорта товаров и услуг Украины за I полугодие 2021 г. и структура экспорта товаров и услуг в страны ЕС. Рассмотрен перечень товаров за I полугодие 2021 года, экспортируемого из Украины по отношению к тому же периоду 2020 года и факторы его увеличения. Приведены показатели ТОП-15 крупнейших стран-партнеров в экспорте услуг из Украины и ТОП-15 крупнейших стран-партнеров в экспорте товаров из Украины. Определены факторы, способствующие восстановлению внешней торговли Украины для дальнейшего сотрудничества ее с зарубежными партнерами.

Ключевые слова: международная торговля, экспортная деятельность Украины, Евросоюз, товары и услуги.

The article is devoted to topical issues of determining the further development of Ukraine's foreign economic activity, namely the export of goods and services, analyzing their state for 2012–2020 and the first half of 2021. Analysis of the state and prospects of Ukraine's foreign trade, its interaction with other countries was based on recent research and publications on the disclosure of Ukraine's foreign trade, namely export activities, due to rapid changes in the environment, politics, economy of Ukraine and others countries of the world. The indicators of Ukraine's exports to the EU for the first half of 2021 are considered. Certain countries are the leaders in Ukraine's export consumption, namely: China, Poland

and Turkey. The structure of exports of goods and services of Ukraine for the 1st half of 2021 and the structure of exports of goods and services to EU countries are given. The list of goods for the 1st half of 2021 exported from Ukraine in relation to the same period of 2020 and the factors of its increase are considered. The indicators of the TOP-15 largest partner countries in the export of services from Ukraine and the TOP-15 largest partner countries in the export of goods from Ukraine are given. Factors that can contribute to better relations between Ukraine and foreign partners have been identified. Factors influencing the further development of Ukraine's foreign trade have been identified. These are the social, ecological, political and economic state of Ukraine and its foreign partners, pricing policy, quality of goods and services exported abroad from Ukraine, etc. The main factors such as: specific commodity structure of export operations, where the emphasis is on the export of agricultural products and strengthening the incentives of the domestic processing industry, can contribute to the resumption of Ukraine's foreign trade; manufacturing a wide range of competitive products for export, reducing the share of raw materials and increasing the volume of processed products for export. This will provide an opportunity to solve some problems of Ukraine's foreign economic activity and strengthen its economy.

Keywords: international trade, export activity of Ukraine, European Union, goods and services.

Постановка проблеми. Зміни, що відбулися в світовій глобалізації торговельних процесів, поточна економічна ситуація в Україні, загроза стрімкого розповсюдження COVID-19 по всім країнам світового ринку, політичний стан та технічні бар'єри щодо перетину кордонів та транспортування, суттєво ускладнили можливість зовнішньоекономічної співпраці українських та зарубіжних партнерів, що вплинула на їх торговельні відносини, а саме на експортну та імпорتنу діяльність товарами та послугами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми зовнішньої торгівлі України, її взаємодія з іншими країнами світу та шляхи вирішення цих проблем були висвітлені в працях таких вітчизняних та зарубіжних науковців як А. Сміта, Д. Рікардо, В. Леонтьєва, В. Оліна, Е. Хекшера, С. Кулицького, Л. Лігоненка, А. Мазаракі, Ю. Макогона, Т. Мельник, О. Єлісеєнко, Є. Савельєва та інших. Аналізом експортно-імпорتنих операцій зовнішньої торгівлі та їх удосконаленням займалися такі науковці як А. Дунська, А. Задоя, Ю. Іщук, О. Ралко, О. П'янкова, Ю. Туницька та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, швидкі зміни в екології, політиці та економіці України і в інших країнах світу зумовлюють проведення аналізу економічних показників зовнішньоекономічної діяльності України, зокрема її експорту як джерела надходження коштів в країну для подальшого його розвитку та зміцнення зовнішньої торгівлі з іншими країнами світу.

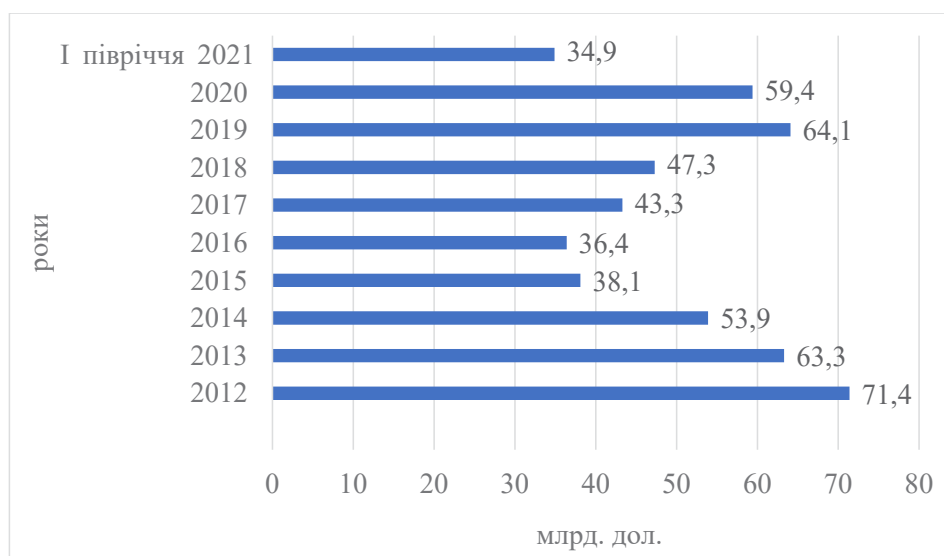
Формулювання цілей статті (постановка завдання). Дослідження дадуть можливість визначити фактори впливу на подальший розвиток зовнішньоекономічної діяльності України з метою її зміцнення. Метою дослідження є аналізування саме експортної діяльності України за період з 2012 року по I півріччя 2021 року включно, виявлення факторів, що заперечують її зростанню та розробка можливих шляхів її підвищення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прогноз КМУ «Економічного та соціального розвитку України на 2020–2022 роки», що базувався на аналізі економічних показників розвитку економіки України за 2016–2019 рр., очікував в 2020 році буде зростання економіки, ВВП та зовнішньоторговельного балансу України [6]. Але результати за 2020 рік були іншими: знизився обсяг зовнішньої торгівлі товарами України на 6,4% в порівнянні з 2019 роком та сформувався негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами України, хоча його обсяг у 2 рази менший, ніж у 2019 році [7].

Проведений аналіз зовнішньоекономічної, а саме експортної діяльності України за 2012–2020 рр. та I півріччя 2021 року, що наведено на рис.1, показав, що в 2015–2016 рр. було різке падіння показників, що пов'язано з анексією Криму та частками Донецької та Луганської областей. В 2017–2018 роках почалася активізація зовнішньої торгівлі України, а в 2018 році капітальні інвестиції в економіку України в порівнянні з 2014 роком зросли майже у 8 разів [8].

Зростання експорту в Україні за I півріччя 2021 року відбулося на 25% відповідно того ж періоду в 2020 році, тобто збільшився на 7087,02 млн. дол., за рахунок покращення результатів в аграрній, промисловій та виробничій галузях, в внутрішній переробній промисловості, що значно позначилося на обсягах продукції, що йде на експорт інших закордонних ринків. Це позитивний результат для України в період карантинних обмежень та пандемії [1].

Експорт України був збільшений за рахунок таких продуктів як: чорні метали і вироби з них (7,54 млрд. дол.), зернові (5,16 млрд. дол.), руди, жири та олія рослинного та тваринного походження (3,77 млрд. дол.), продукти харчової (10811,9 млн. дол.) та хімічної (1644,6 млн. дол.) промисловості, електричні машини та устаткування тощо.

Рис. 1. Динаміка обсягів експорту України за 2012–2020 рр. та I півріччя 2021 року

Джерело: [1]

Україна веде зовнішньоекономічні операції з суб'єктами 228-и країн світу і за I півріччя 2021 року експорт товарів зріс більше чим на 30 %, що становив 29,9 млрд. дол. за той же період часу 2020 року.

За цей же період часу був збільшений експорт України до ЄС, що становив 43,9%. Це відбулося за рахунок наявності Угоди про вільну торгівлю між Україною та Євросоюзом, прямих контактів між українським та європейським бізнесом, зменшенні технічних бар'єрів в торгівлі та вдосконаленні системи контролю в веденні бізнесу [1; 2].

До країн, що стали лідерами – споживання експорту України, можна віднести:

– Китай, де експорт зріс майже на 37% по відношенню до 2020 року і становить майже 5 млрд. дол.;

– Польщу – зростання експорту майже на 68% (2,89 млрд. дол.);

– Туреччину – на 58,5% і становить 2,08 млрд. дол. [3].

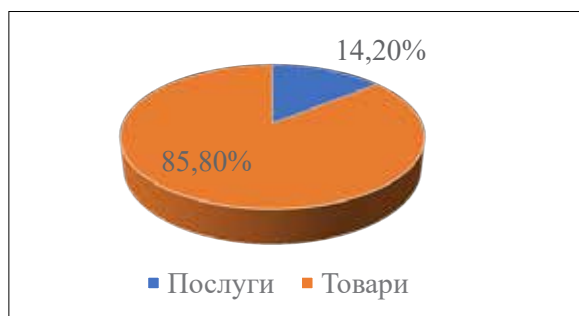
За шість років, а саме з 2013 року по 2019 роки, експорт України до країн ЄС зріс на 24%, а до Росії він зменшився на 78%. Такий результат був отриманий за рахунок Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Укрінформ повідомляє, що Т. Милованов, радник керівника Офісу Президента, зазначив, що головними партнерами України є: ЄС, частка ринку якого становить майже 40% та частка азіатського ринку, де лідером є Китай, в 2019 році становила 33%. Стосовно Росії, то в цей період її частка почала становити 6%, а не 23% – як це було раніше [4].

Структура експорту товарів та послуг України за I півріччя 2021 року приведена на рис. 2 [5].

Збільшення обсягів товару за I півріччя 2021 року, що експортується з України по відношенню до того ж періоду 2020 року наведені на рис. 4 [5].

Структура експорту товарів та послуг до країн ЄС (27) приведена на рис. 3 [5].

Рис. 2. Структура експорту товарів та послуг України за I півріччя 2021 року

Рис. 3. Структура експорту товарів та послуг до країн ЄС (27)

Рис. 4. Збільшення обсягів товару за I півріччя 2021 року, що експортується з України по відношенню до того ж періоду 2020 року в млн. дол.

Ці зміни відбулися за рахунок:

- адаптації суб'єктів ЗЕД до умов світової пандемії COVID-19 та швидкого зростання цін на основних ринках збуту при відновленні світового попиту;
- суттєвої залежності вітчизняних підприємств від зовнішнього ринку збуту, кон'юнктури світових ринків, що впливає на обсяг надходження валюти від зовнішніх цінових коливань;
- продовження військової агресії Росії проти України та заборони Росії транзиту

через її територію українських товарів до третіх країн світу;

- системних проблем розвитку зовнішньоекономічної діяльності, а саме у не доскональності митного та податкового регулювання тощо.

Структура експорту товарів України у I півріччі 2021 року наведена на рис. 5.

П'ятнадцять партнерів по торгівлі, яким більше всього експортувався товар та послуги України у I півріччі 2021 року, в структурі експорту послуг та товару за цей же період

Рис. 5. Структура експорту товарів України у I півріччі 2021 року

2020 року склали 82,1 %. Частка ТОП-15 країн-партнерів у всіх обсягах експорту товарів та послуг України за цей же період складає 84,1%, а частка ТОП-15 країн-партнерів у всіх обсягах експорту послуг з України складає 94 %.

ТОП-15 найбільших країн – партнерів в експорті послуг з України наведено на рис. 6.

Послуги України у I півріччі 2021 року надавалися ТОП-15 партнерам по торгівлі,

які в структурі експорту послуг за цей період склали 92,7%.

ТОП-15 найбільших країн – партнерів в експорті товарів з України, млн. дол. наведено на рис. 7.

Послуги України у I півріччі 2021 року надавалися ТОП-15 партнерам по торгівлі, які в структурі експорту товарів за цей період склали 39,7%.

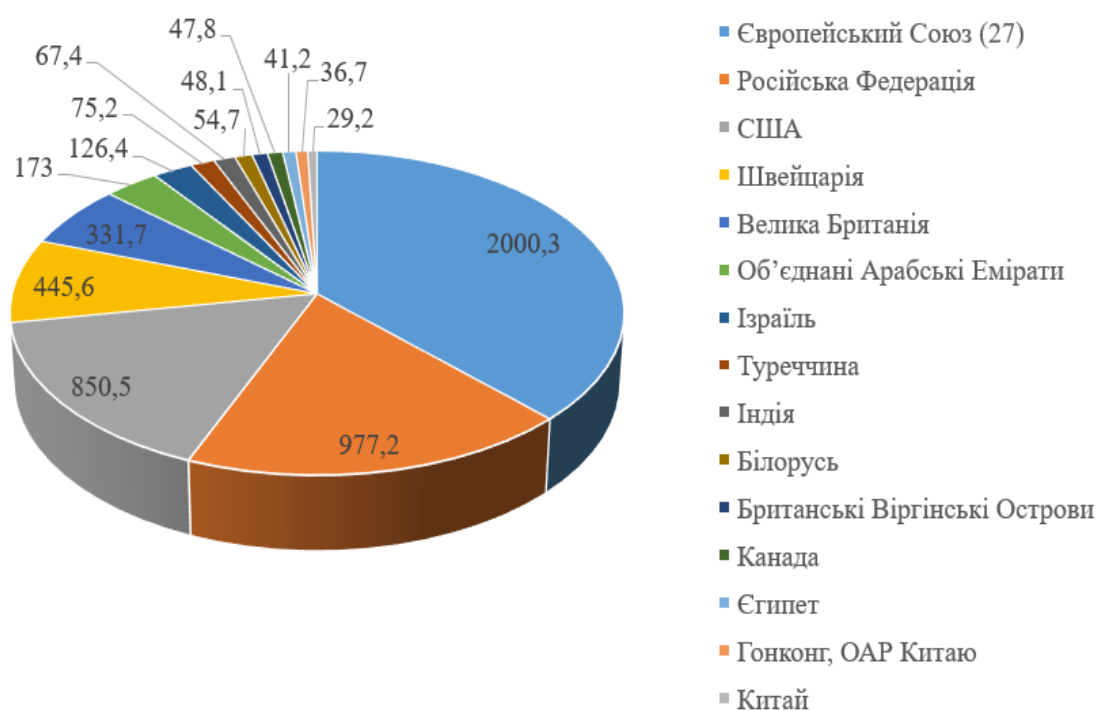

Рис. 6. ТОП-15 найбільших країн – партнерів в експорті послуг з України, млн. дол.

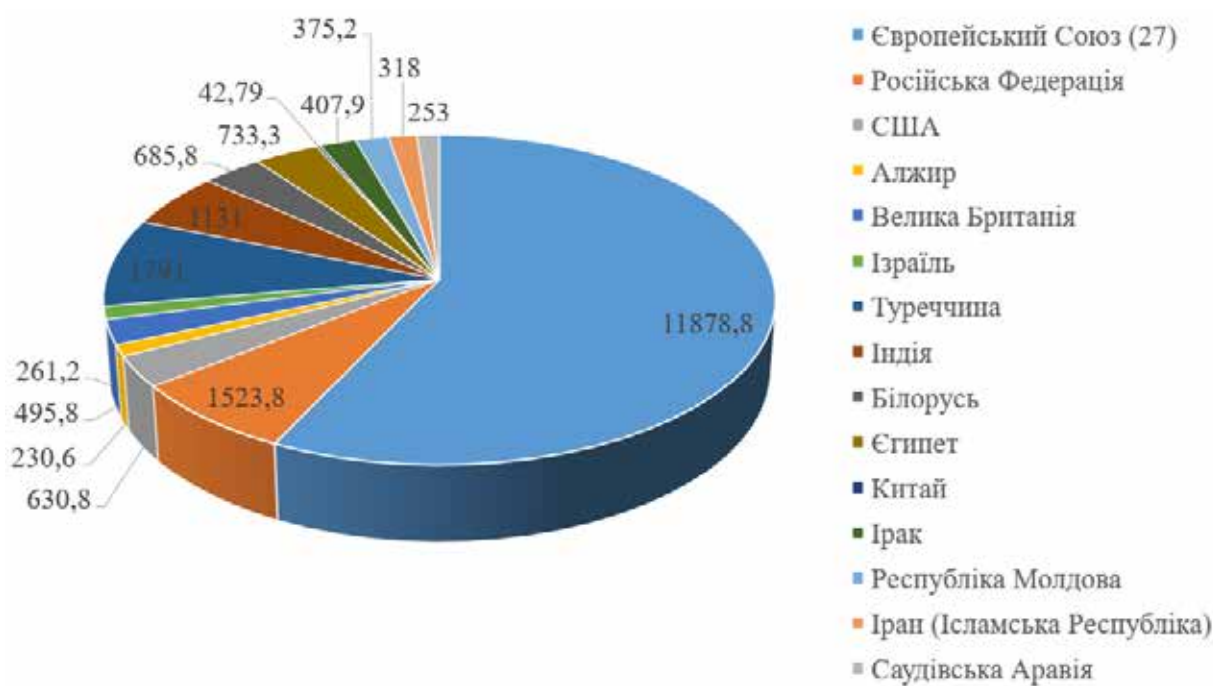

Рис. 7. ТОП-15 найбільших країн – партнерів в експорті товарів з України, млн. дол.

Висновки. Отже, сьгоднішній стан зовнішньої торгівлі України та вибір шляхів щодо її покращення залежить від багатьох факторів: від соціального, екологічного, політичного та економічного стану України, від її взаємозв'язків з зарубіжними партнерами, від зовнішнього середовища, цінової політики, якості товару та послуг, які експортуються за кордон з України тощо.

Головними факторами, що можуть посприяти відновленню зовнішньої торгівлі України також являються специфічна товарна структура

експортних операцій, де акцент треба зробити на експорті сільськогосподарської продукції та посиленні стимулювання вітчизняної переробної промисловості, так як сировинний потенціал України з роками зменшується, а переробна промисловість набирає обертів. Україна повинна виготовляти великий асортимент конкурентоспроможної продукції на експорт, зменшити частку сировини та збільшити обсяги продукту переробки в експорті. Це дасть можливість вирішити деякі проблеми зовнішньоекономічної діяльності України та зміцнити її економіку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Україна на чверть збільшила експорт у I півріччі 2021 року. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=55bcd4f4-7a85-4fb4-9a73-17ed1afc5fd&title=UkrainaNaChvertZbilshilaEksportUIPivrichchi2021-Roku> (дата звернення: 12.12.2021).
2. Україна наростила імпорт і експорт – дані Держстату. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/09/15/novyna/ekonomika/ukrayina-narostyla-import-eksport-dani-derzhstatu> (дата звернення: 10.11.2021).
3. Україна торгує з 228 країнами, експорт зріс на третину. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3315600-ukraina-torgue-z-228-krainami-eksport-zris-na-tretinu.html> (дата звернення: 24.12.2021).
4. За шість років Україна скоротила експорт товарів до Росії на 78%. URL: <https://allretail.ua/news/72107-za-shist-rokiv-ukrajina-skorotila-eksport-tovariv-do-rosiji-na-78> (дата звернення: 10.11.2021).
5. Експорт товарів і послуг України. Загальні підсумки I півріччя 2021 року. URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/09%D0%95%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82_%D0%A2%D0%9F\(06-2021\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/09%D0%95%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82_%D0%A2%D0%9F(06-2021).pdf) (дата звернення: 25.11.2021).
6. Дуляба Н. І., Далик В. П. Розвиток зовнішньої торгівлі України в умовах глобальної нестабільності. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8358> (дата звернення: 12.12.2021).
7. Щодо зовнішньої торгівлі товарами України у 2020 р. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-01/zed-2020.pdf>
8. Кубів озвучив економічні показники України у 2018 / *Економічна правда*. Новини від 27.12.2018. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/27/643919/>

REFERENCES:

1. Ukrayina na chvert' zbil'shyla eksport u 1 pivrichchi 2021 roku [Ukraine increased its exports by a quarter in the first half of 2021]. Retrieved from: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=55bcd4f4-7a85-4fb4-9a73-17ed1afc5fd&title=UkrainaNaChvertZbilshilaEksportUIPivrichchi2021-Roku> (accessed 12 December 2021).
2. Ukrayina narostyla import i eksport – dani Derzhstatu [Ukraine has increased imports and exports – according to the State Statistics Committee]. Retrieved from: <https://www.slovoidilo.ua/2021/09/15/novyna/ekonomika/ukrayina-narostyla-import-eksport-dani-derzhstatu> (accessed 10 November 2021).
3. Ukrayina torhuye z 228 krayinamy, eksport zris na tretynu [Ukraine trades with 228 countries, exports increased by a third]. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3315600-ukraina-torgue-z-228-krainami-eksport-zris-na-tretinu.html> (accessed 24 December 2021).
4. Za shist' rokiv Ukrayina skorotyla eksport tovariv do Rosiyi na 78% [In six years, Ukraine has reduced exports of goods to Russia by 78%]. Retrieved from: <https://allretail.ua/news/72107-za-shist-rokiv-ukrajina-skorotila-eksport-tovariv-do-rosiji-na-78> (accessed 10 November 2021).
5. Eksport tovariv i posluh Ukrayiny. Zahal'ni pidsumky I pivrichchya 2021 roku [Export of goods and services of Ukraine. General results of the first half of 2021]. Retrieved from: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/09%D0%95%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82_%D0%A2%D0%9F\(06-2021\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/09%D0%95%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82_%D0%A2%D0%9F(06-2021).pdf) (accessed 10 November 2021).
6. Duliaba, N. and Dalyk, V. (2020) "Development of Ukraine's foreign trade in conditions of global instability". *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 11. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8358> (accessed 12 December 2021).
7. Regarding foreign trade in goods of Ukraine in 2020. Retrieved from: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-01/zed-2020.pdf>
8. Ekonomichna pravda (2018) "Kubiv voiced economic indicators of Ukraine in 2018". Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/12/27/643919/>